

Posudek vedoucího diplomové práce

Téma: Pěstounská péče na přechodnou dobu

Autorka: Bc. Kristýna Horníková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Posuzovaná diplomová práce je zaměřena na pěstounskou péči, se speciálním důrazem na pěstounskou péči na přechodnou dobu. Námětem bližší pozornosti je tedy jeden ze specifických typů náhradní rodinné péče, který doznal v nedávné době řady podstatných změn. Je to totiž právě pěstounská péče, která by měla v první řadě nahradit péči ústavní, jež u nás ještě donedávna představovala dominantní variantu mimorodičovské péče o dítě. Diplomantka pak svou pozornost upíná především na pěstounskou péči na přechodnou dobu, tedy pouze na specifickou v podstatě profesionalizovanou formu pěstounské péče. Zvolené téma je tedy nepochybně aktuální, jasně ohraničené a současně dostatečně úzké, aby umožnilo podat výklad náležitě hluboký. Volbu tématu je proto třeba hodnotit jednoznačně pozitivně.

Specifika tématu se pak jasně odrážejí i v textu samotné práce. Ta je koncipována gradujícím způsobem od vstupních pojednání (část 1 – *Náhradní péče o děti*) k výkladům již konkrétně zaměřeným přímo na ucelený výklad zvolené problematiky (část 2 – *Pěstounská péče na přechodnou dobu dle současné právní úpravy*; část 3 – *Práva a povinnosti pěstouna na přechodnou dobu a svěřeného dítěte*; část 4 – *Práva a povinnosti rodičů dítěte svěřeného do pěstounské péče na přechodnou dobu*; část 5 – *Předání dítěte do jiné náhradní péče, zrušení a zánik pěstounské péče na přechodnou dobu*), až po výklady hodnotící aktuální podobu právní úpravy, resp. pěstounské péče na přechodnou dobu jako takové (část 6 – *Pozitiva a negativa pěstounské péče na přechodnou dobu*). Zvolené rozvržení je přehledné a smysluplné.

Po obsahové stránce se autorce daří skloubit soukromoprávní a veřejnoprávní roviny problematiky. Z podaného vymezení struktury práce je zřejmé, že se čistě na zvolené téma zaměřuje ve zcela převážném rozsahu, tedy na více než padesáti stranách, a daří se jí jej většinou výkladově vyčerpat. Neopomíjí přitom nic podstatného, byť je patrné, že mnohé pasáže by zasloužily více rozvinout. Příkladem může být pojednání o povinnostech dítěte v pěstounské péči podané na s. 54, které je nutně pouze vstupní. Za vyloženě přehledové je pak možné označit i pojednání o právech a povinnostech rodičů dítěte svěřeného do pěstounské péče na přechodnou dobu (s. 55 a 56). Je patrné, že vymezení postavení rodiče coby možného přetrvávajícího nositele rodičovské odpovědnosti by mohla být věnována pozornost řádově vyšší. Věcné správnosti výkladu je však možné vytknout jen některé nepřesnosti a dílčí zjednodušení. Pochválit je naopak třeba náležitou pozornost věnovanou zohlednění zcela aktuálních změn právní úpravy, zejména pak v rámci vymezení hmotného zabezpečení pěstounské péče na přechodnou dobu.

V celkovém posouzení odevzdaného textu hraje poměrně významnou roli autorská původnost. Problém není s nedostatkem odborných zdrojů užitých prací. Těch autorka shromáždila více než reprezentativní vzorek (v závěrečném přehledu je uváděno 22 monografií a komentářů, 12 internetových zdrojů, 6 rozhodnutí). S těmito zdroji autorka v textu intenzivním způsobem pracuje. To se jasně projevuje i ve velmi rozsáhlém citačním aparátu, kterým svůj text opatřila. Na 60 stránkách je možné nalézt 222 poznámek pod čarou, z nichž většina odkazuje právě na zdroje uvedené v závěrečném přehledu. Jde o rozsah zjevně nadstandardní, který dává tušit, že se uchazečka při zpracování snažila náležitým způsobem uvádět odkazy na práce jiných autorů. Za tohoto stavu je pak jistým překvapením výsledek analýzy shody s jinými zdroji provedené systémem THESES. Výsledná shoda s jinými texty dosáhla v případě nejvyšší shody s jinou prací 22%, tedy více jak pětiny rozsahu práce. Tato shoda nutně vzbuzuje otázku ohledně autorské původnosti odevzdaného textu. Při bližším zjišťování důvodů tohoto výsledku je třeba nahlédnout do práce, s níž byla uvedena více než 22% shoda vykázána. Jde o diplomovou práci *Pěstounská péče na přechodnou dobu*, obhájenou na FPR ZČU v roce 2019 Martinou Vávrovou (shodou okolností pod vedením stejného vedoucího). Autorka zde posuzované práce zmíněnou diplomovou prací své předchůdkyně neuvádí v přehledu použité literatury ani ji ve své práci necituje. Z následného porovnání obou prací, za současného užití výstupu ze systému THESES, je možné zjistit především to, že v naprosté většině případů nejde mezi texty obou diplomových prací o shodu doslovnou. Druhým zjištěním, ozřejmujícím skutečnost, že diplomová práce Marty Vávrové není v textu posuzované práce nijak zmiňována, je to, že shoda se vyskytuje tam, kde je v obou diplomových pracích užitý totožný zdroj informací, tedy pravidelně monografie, komentář či přímo doslovné znění zákonného textu. Shoda tedy nespočívá až tak mezi oběma pracemi navzájem, ale jde o shodu plynoucí z užití obdobných zdrojů. V obou diplomových pracích je pak na daná díla výslovně odkazováno v poznámkách pod čarou, a to pravidelně na zcela totožnou pasáž. Při bližším porovnání obou diplomových prací je pak mnohdy patrný rozdílný pracovní přístup obou autorek, který v konečném důsledku zjevně vedl k nalezení uvedené vysoké shody. Zatímco M. Vávrová ve své diplomové práci myšlenky jiných autorů přebírala doslovně a náležitě je uváděla v uvozovkách, K. Horníková totožné myšlenky jiných autorů parafrázuje, nejde tedy o doslovné převzetí textu jiných autorů. Uvedené je možné demonstrovat na příkladu deklarované shody textů obou prací na s. 17. Zatím co v práci M. Vávrové se na s. 14 uvádí, že:

„Smyslem tohoto institutu je poskytnout okamžitou pomoc ohroženým dětem a urychlit jejich cestu do náhradní rodiny. Poskytnout rodičům čas, aby si mohli upravit své poměry tak, aby byli znovu schopni převzít dítě do své péče, nebo aby se pro dítě našla jiná vhodná stabilní rodina.“³⁶ Pěstounská péče na přechodnou dobu umožňuje, aby dítě mohlo vyrůst v náhradním rodinném prostředí u proškolených (profesionálních) pěstounů i krátkodobě a nemuselo trávit čas v ústavním prostředí.³⁷ Zavedení tohoto institutu by tak mělo vést mimo jiné ke snížení počtu dětí, zejména těch nejmenších, v ústavních zařízeních.

Poznámka pod čarou č. 36 v dané práci přitom odkazuje na knihu: BUBLEOVÁ, Věduna. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-19-7, str. 9-10. Poznámka pod čarou č. 37 pak odkazuje na: Metodické doporučení č. 6/2009 k pěstounské péči na přechodnou dobu. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2009 [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/7270/Methodicke_doporuceni_MPSV_c-6.pdf.

V práci K. Horníkové je jako podobný uváděn na s. 17 následující text:

Tento institut slouží k poskytnutí okamžité pomoci ohroženým dětem a urychlení jejich cesty do náhradní rodiny. Pomocí tohoto institutu je poskytnut čas rodičům dítěte k nápravě svých poměrů tak, aby byli schopni znovu převzít dítě do své péče. V případě, že rodiče nadále nebudou moci převzít zpět své dítě, dává tento institut prostor pro nalezení jiné vhodné rodiny pro dítě.⁵⁸

Je zřejmé, že jde o parafrázovaný text nikoliv M. Vávrové, ale o text V. Bubelové, která je v poznámce pod čarou č. 58 ve zde posuzované práci citována v podstatě srovnatelné podobě (BUBLEOVA, Věduna. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka. 3. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014, s. 9-10.).

Shodu obou prací vykazuje i hned navazující výklad. M. Vávrová v něm uvádí, že: *Podle § 27a odst. 7 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, může být dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník. A to jen na dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat, na dobu po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení (6 týdnů od narození dítěte³⁸) nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat (3 měsíce od jeho udělení³⁹), popř. do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlas rodičů k osvojení není třeba.*

V práci K. Horníkové zní shodující se text takto: *Je-li zjištěna nevhodná péče ze strany rodičů, je dítě svěřeno do péče pěstouna, a to ve velmi krátkém časovém úseku, kdy oproti „klasické“ pěstounské péči nedochází k dlouhému procesu zprostředkování. Zákonem předpokládané důvody pro svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu jsou vymezeny demonstrativně. Jedná se o dobu, po kterou rodiče nemohou ze závažných důvodů dítě vychovávat, a to pro nemoc, výkon trestu či odvykací léčbu. Dále dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení, kdy tato doba činí 6 týdnů od narození dítěte, případně dobu 3 měsíců od udělení souhlasu, po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat. Poslední případ zohledňuje dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu, že souhlas rodiče k osvojení není třeba. Jak je výše uvedeno, nejedná se o taxativní výčet, kdy soud může takto rozhodnout i pokud se jedná o dítě nalezené, opuštěné či týrané.⁵⁹*

Je patrné, v případě obou prací je základním inspiračním zdrojem § 27a odst. 7 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, který zní: *„Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, a to na a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat, b) dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat, nebo c) dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlas rodičů k osvojení není třeba.“* Zatímco M. Vávrová na něj odkazuje přímo v textu, K. Horníková tak činí v poznámce pod čarou č. 59.

Lze tedy uzavřít, že uvedená vysoká míra shody je ve zcela převážné většině případů důsledkem čerpání z totožných zdrojů a nikoliv přebíráním textu jedné práce do druhé. Patrné je to ostatně i z toho, že další vykazovaná 6% shoda je přímo s textem zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Zároveň je patrné, že v nezanedbatelné míře shoda obou diplomových prací je dána také totožností podoby citačního aparátu všude tam, kde jsou citována totožná díla. Samotné citace pak významně zvětšují rozsah vzájemné shody. Nelze tedy jistě dovodit, že by byla shoda plynoucí ze srovnání v systému THESES důsledkem plagiátorství. Na zvážení zůstává, zda je vždy míra parafrázování primárních děl jiných autorů na úrovni umožňující dospět k závěru, že se již jedná o vlastní autorsky

původní text uchazečky. Z výběrově posuzovaných případů shod je možné dovozovat, že tomu tak ve většině případů bude, byť je zřejmé, že přístup autorky je občas jistě hraniční – pokud by tomu tak nebylo, zjevně by systém uvedenou míru shody mohl jen obtížně vykázat. Je však třeba říct, že na užitá díla je řádně odkazováno. Značné množství shod pak plyne z již zmiňovaného užívání textu zákona.

Formální úroveň zpracování nevykazuje výraznější nedostatky. Počet pravopisných pochybení, překlepů a jiných formálních pochybení nijak nápadně nepřekračuje obvyklou míru a práci jako celek zásadním způsobem nepostihuje. Podobné je to pak i se stylistikou autorky. Jakkoliv je možné nalézt určitá zaváhání a nepřiliš ladné obraty, jde o jevy víceméně náhodné a práci jako celek výrazněji nepostihující.

Lze shrnout, že odevzdaná diplomová práce je způsobilá obhajoby. Autorka se s tématem vypořádala vyváženým způsobem, jakkoliv je patrné, že některým aspektům mohla být věnována pozornost ještě větší. V práci prokazuje velmi dobrou orientaci v tématu a schopnost jej čtenáři přiblížit v přehledné podobě. Práci s ohledem na vše výše uvedené k obhajobě doporučuji. Výsledné hodnocení by mělo odrážet právě podané hodnocení, jakož i pochopitelně výkon uchazečky při samotné obhajobě práce.

Otázky:

Je dle Vás pěstounská péče, resp. pěstounská péče na přechodnou dobu, způsobilá v podobě vymezené ve stávající úpravě nahradit plně péčí ústavní?

Vymezte poměr práv a povinností rodiče, poručníka, osvojitele a pěstouna v případě dítěte, které bylo svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, byl mu ustaven poručník a současně probíhá proces osvojení.

V Plzni dne 6. května 2022

JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.